

УДК 821.111 – 311.6'06.09

**БРИТАНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЧНА
МЕТАЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ:
ГІБРИДИЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ
В МЕЖАХ ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОЇ ПАРАДИГМИ**

Ірина ДРОБІТ

*Львівський державний університет безпеки життєдіяльності,
вул. Клепарівська 35, Львів, 79000, Україна,
e-mail: iradrobot@ukr.net*

На прикладі британської літератури останніх десятиліть ХХ століття висвітлено міждисциплінарні процеси в межах постмодерністського світогляду, які призвели до утворення гібридної жанрової форми – історіографічної металітератури. Предмет дослідження – умови формування нового жанрового різновиду британської літератури, об'єкт – романи кінця ХХ – початку ХХІ століть, літературознавчі дослідження та праці з філософії історії.

Ключові слова: історичний дискурс, історіографічна металітература, постмодернізм.

Потреба артикуляції історії в ХХ столітті безпосередньо пов'язана зі зростанням динаміки історичного процесу та травматичним впливом його наслідків (дві світові війни, геноцид націй, постколоніальні процеси, холодна війна тощо). Історична багатоплановість та специфіка ХХ століття створюють нове коло значень, які вимагають розуміння та вираження за допомогою нових засобів, зокрема через оновлення інструментарію історіографії та появу нових жанрових різновидів історичного роману.

Літературу можна визначити як найбільш ліберальну форму викладу історії. Намагання письменників писати свою історію стає психологічною рефлексією та естетичною інтерпретацією, що відображає особистісний досвід та погляд на історію. Цей процес селективний, адже відбувається відбір на рівні пам'яті, естетики і художньої форми самого тексту. За допомогою особистого наративу автор стабілізує себе і світ, які немов перебувають у хаотичному становленні.

Упродовж останніх років в українському літературознавстві з'являються дослідження, в яких зроблено спробу переосмислити історичний роман кінця ХХ – початку ХХІ століть у параметрах, заданих провідною літературознавчою думкою. Нова історична проза постає у працях літературознавців у двох напрямках: як аналіз окремих романів, чи творчості окремих письменників (Н. Жлуктенко, М. Коваль, С. Фіськова) або як аналіз феноменів, які генерують постмодерністську літературу взагалі (Б. Бігун, Д. Пешодра, Н. Сизоненко, З. Шевчук).

Метою нашої розвідки є на прикладі британської літератури останніх десятиліть

XX століття висвітлити міждисциплінарні процеси в межах постмодерністського світогляду, які призвели до утворення гібридної жанрової форми – історіографічної металітератури. Предмет дослідження – умови формування нового жанрового різновиду британської літератури, об'єкт – романи кінця XX – початку XXI століть, літературознавчі дослідження та праці з філософії історії.

У британській постмодерністській художній літературі паралельно співіснує як класична жанрова форма (наприклад, «класичні» історичні романи Роуз Тремейн (Rose Tremain), Роберта Харріса (Robert Harris), Себастьяна Фолкса (Sebastian Faulks) та ін.), так і новий жанровий різновид – історіографічна металітература, яку представляють романи Джуліана Барнса «Історія світу в 10 ½ розділах» (Julian Barnes «A History of the World in 10 ½ Chapters», 1989), «Англія, Англія» («England, England», 1997), Грема Свіфта «Земля води» (Graham Swift «Waterland», 1983), Малкольма Бредбері «Професор Кримінале» (Malcolm Bradbury «Doctor Criminale», 1992), «До Ермітажу» («To the Hermitage», 2000), Казуо Ішігуро «Залишки дня» (Kazuo Ishiguro «The Remains of the Day», 1989), Петера Акройда «Хоксмор» (Peter Ackroyd «Hawksmoor», 1985), «Англійська музика» («English Music», 1992), «Записки Платона», Антонії Баєт «Одержимість» (A. S. Byatt «Possession: A Romance», 1990), Роуз Трیمейн «Реставрація» (Rose Tremain «Restoration», 1989), Салмана Рушді «Діти опівночі» (Salman Rushdie «Midnight's Children», 1981), «Сором» (Shame, 1983), Д. М. Томаса «Білий готель» (D. M. Thomas «The White Hotel», 1981), Аласдера Грея «Ланарк» (Alasdair Gray «Lanark», 1981), Лоуренса Норфолка «Словник Лемпрієра» (Lawrence Norfolk «Lemprière's Dictionary», 1991) та інші. Цей корпус текстів формує окрему нішу в британській літературі, виражає якісно нове ставлення до історичних подій, а також виводить на передній план проблеми пізнання історії.

Прикладом тісного міждисциплінарного зв'язку між белетристикою та історіографією є те, що дослідженням жанру роману займаються не лише літературознавці. Зацікавлення істориків художньою літературою, зокрема жанром історичного роману, є ознакою комунікації і взаємопроникнення на дискурсивному рівні, що усвідомлюють як письменники, так і історики. Таке зацікавлення можна розглядати також як крок до стирання межі між масовістю та елітарністю. Доволі часто в романах спостерігаємо налаштованість автора на широке читачьке коло. Подібні процеси відбуваються і в історіографії: історики намагаються зробити власні дослідження доступними для будь-якого читача, прикладом цього є екранізація праць культуролога та історика Саймона Шами (Simon Schama) «Труднощі багатих: Інтерпретація фламандської культури Золотого Віку» (The Embarrassment of Riches: An Interpretation of Dutch Cultures in the Golden Age, 1987), «Громадяни: Хроніка французької революції» (Citizens: A Chronicle of the French Revolution, 1989), історичний роман «Абсолютна впевненість: непідтверджені роздуми» (Dead Certainties: Unwarranted Speculations, 1991), «Пейзаж і пам'ять» (Landscape and Memory, 1995), «Очі Рембрандта» (Rembrandt's Eyes, 1999), а також серія лекцій знаного історика Джона Пламба (J. H. Plumb) з промовистою назвою «Смерть минулого» (The Death of the Past, 1969) та збірка есе «Становлення історика» (The Making of a Historian, 1988).

Історик Домінік ЛаКапра (Dominick LaCapra) у праці «Історія, політика і роман» (History, Politics, and the Novel, 1987) на основі аналізу «канонічних», за словами автора, текстів XIX–XX століть виводить декілька ключових аспектів, пов'язаних із розвитком роману загалом, і зокрема, акцентує, що вони тою чи іншою мірою пов'язані з усвідомленням історії [8, 203–213]. Оцінка суспільства як кризового, травматичний розлом між минулим і майбутнім, особлива увага до поняття часу, нова темпоральність, яка виникає при зіставленні реальності та художньої літератури, діалогічна природа романів – ось характеристики модерного європейського роману, які переймає постмодерністський роман, і від авторитету яких він прагне відсторонитися, але продовженням яких виступає.

За переконанням Д. ЛаКапри, існує як проблема, яка, поставши у XIX столітті, актуалізувалася в XX столітті, а саме: «як транслювати старі популярні та карнавалізовані форми на елітну або високу культуру, яка чинить опір масовій культурі, але повинна змиритися з власним соціополітичним підтекстом, включно з тенденцією до герметизму та елітарності, а також до надмірно технічних та винятково негативних змін» [8, 212].

У текстуалізованому культурному середовищі великий акцент зроблено на фігурі реципієнта (читача). На реакцію читача зорієнтовані не лише письменники, але й історики. Так, історик Елізабет Ермас (Elizabeth Ermath) висловив свою позицію у формі риторичних питань: «Я припускаю існування дискурсивної спільноти, проте я пишу ризикуючи. Хто моя аудиторія? Чи спеціалісти, чиї праці я читаю, прочитають мою? Чи спеціалісти, чиї праці я не читаю, прочитають мою?» [5, 57]. Отже, історики, задумуючись над потенційною читацькою аудиторією, підсвідомо прагнуть її розширити. Проте збільшується вона все ж за допомогою художніх текстів, які творчо переосмислюють поняття історіографії.

Рецепція художнього тексту передбачає комунікацію між автором та читачем за посередництвом тексту. Для адекватної реакції на текст, ідентифікації читачем тексту певного жанру автор долучив у текст так звані умовні сигнали, що скеровують читача у певне русло рецепції. Для історичного роману такими сигналами можуть бути вступні зауваги до романів, епіграфи, імена історичних постатей, події. Рецептивна стратегія читача розпочинається зі свідомого чи несвідомого визначення жанру. Вибудовується логічна почерговість рецепції: спочатку на жанровому (типологічному), потім на текстовому (образно-символічному) рівнях.

Імплицитний читач наукової історіографічної літератури в її традиційній формі – це науковець, студент, тоді як читачем нового історичного роману може бути непідготований читач. Отже, поява нової форми історичного роману відкриває для історичного дискурсу ширше поле реципієнтів. Якщо немає диференціації читача, то коди роману (символічний, образний), його сюжетна канва можуть бути прочитаними та сприйнятими (відповідно до рецептивних можливостей) звичайним читачем. Лише подальша інтерпретація дає змогу говорити про масового чи обізнаного читача. Демократичність щодо потенційного реципієнта і налаштованість на можливість надінтерпретації є характерними рисами постмодерністських текстів.

У межах постмодерністської парадигми формується новий історичний дискурс, який відповідно викликає оновлення жанрових різновидів історичного роману. На нашу думку, історичний дискурс – це сукупність тверджень щодо історії, які утворюються в полілозі різних сфер гуманітарного знання, текстуально він відображений у філософських, історіографічних, публіцистичних текстах та романах, має свої тематичні пріоритети, є результатом міждисциплінарної та загальнокультурної взаємодії і перебуває у постійному становленні. Історичний дискурс не можна зводити до вузького значення теми чи ідеї, він є чимось значно ширшим, що охоплює контекст теми та ідеї, а також спосіб їхнього вираження. Дискурс є інтертекстуальним та міждисциплінарним концептом, тому можна говорити про тематику як про поняття сукупності тем, на противагу виокремленню однієї, і про ідейну плюралістичність, на противагу центральній ідеї. Історичний дискурс вибудовується як дискурс усвідомлення, знання та рефлексії історії, тому при аналізі вимагає застосування широкого методологічного спектру: від герменевтики до деконструктивізму.

Історичний дискурс охоплює наукову практику та художню репрезентацію, об'єктивну та суб'єктивну позиції авторів текстів, рефлексію та верифікацію – тобто все те, що долучається до соціокультурного процесу творення певної картини історії. Історичний дискурс у романі – це одночасно творення художньої репрезентації історії і рецепція цього витвору через іншу культурну практику. Історичний дискурс зумовлений соціокультурними чинниками (політичні і національні ідеї, морально-етичні норми, соціальний устрій тощо), тому при його аналізі художню мову текстів варто розглядати також як вияв соціальної практики. З одного боку, романи, які беруть участь у формуванні історичного дискурсу, виступають індивідуальними творами, з іншого боку, вони перебувають у певному літературному руслі, належать до певного періоду в історії літератури, творять естетичну цілісність, утворюючи тісний соціокультурний зв'язок.

Розробкою соціальних аспектів дискурсу та його соціальної природи займалося чимало науковців, їхній доробок припадає на другу половину ХХ століття. Філософ історії Кейт Дженкінс (Keith Jenkins) так окреслює історичний дискурс: «Історія є одним із низки дискурсів про світ. Дискурси не створюють світ (фізичний світ, в якому ми живемо), але вони впорядковують його і надають йому значень. Минуле є тою частинкою світу, яка належить до (очевидного) об'єкту дослідження історії. Отже, історія як дискурс є іншою категорією, ніж те, про що вона дискурсує, тобто минуле та історія – різні речі» [7, 5].

Історик Елан Манслоу (Alan Munslow) визначив дискурс як «результат розміщення або включення тексту (переважно довшого, аніж просто речення) у його контекст, так що він здобуває зрозуміле (coherent) значення, яке поділяють як автор(и), так і читач(и). Як спільна мовна територія, дискурс має зв'язок з екстралінгвістичними вимірами, які містяться в матеріальних та ідеологічних світах інституційної та економічної влади» [10, 181].

Згідно зі скандинавськими дослідницями культурної комунікації Маріанне Йоргенсен (Marianne Jorgensen) та Луїзою Філіпс (Louise Phillips), будь-який методологічний підхід до аналізу дискурсу повинен охоплювати: теоретичний комплекс, складовими

якого є філософські (онтологічні та епістемологічні) передумови щодо ролі мови в соціальних структурах світу, теоретичні моделі, вибір сфери дослідження і специфічні прийоми аналізу [3, 18]. При аналізі історичного дискурсу такий теоретичний комплекс відповідає постмодерністському філософському світогляду, постструктуралістському аналітичному апарату, сферою дослідження є семантичне поле, яке утворилося у британському романі на перетині гуманітарних чи загальнокультурологічних тенденцій.

Історичний дискурс як предмет літературознавчого дослідження формується після виходу друком низки вагомих англомовних розвідок про новий постмодерністський роман, зокрема впливових праць канадської дослідниці Лінди Гатчен (Linda Hutcheon) «Поетика постмодернізму: історія, теорія, література» (*A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*, 1988) та «Політика постмодернізму» (*The Politics of Postmodernism*, 1989). У першому з досліджень авторка ввела у науковий обіг термін «історіографічна металітература» (*historiographic metafiction*), вживаючи його на означення особливого типу постмодерністського роману. Історіографічна металітература, на думку Л. Гатчен, відкинула проектування сучасних стандартів на минуле, натомість обстоювала особливість окремої події минулого. В історіографічній металітературі відбувається розрізнення між подіями (що не мають власного значення) та фактами (значення яким надають історики), що вказує на відносність та семіотичну зумовленість історичного знання. Ця відмінність є основоположною як для письменників, так і для історіографів постмодерністського спрямування. Характерною ознакою історіографічної металітератури є використання металітературних елементів, за допомогою яких вона одночасно підносить і нівелює авторитет та об'єктивність науки про історію [6, 122–123]. Л. Гатчен запропонувала використовувати термін саме «історіографічна» металітература тому, що звернула увагу на авторефлексивність постмодерністського роману та його зосередженість на тематичному, методологічному і формальному співвідношеннях з історіографією (писанням історії).

Серед досліджень послідовників Л. Гатчен варто виокремити працю Емі Дж. Еліас (Amy J. Elias) «Піднесене бажання. Історія та література після 1960-х» (*Sublime Desire. History and Post-1960s Fiction*, 2001), яка доповнила та ускладнила теоретичні напрацювання попередниці. Студії Е. Дж. Еліас притаманна поважна теоретична база, в якій велику увагу приділено питанню еволюційного розвитку жанру історичного роману, а також запропоновано власний термін для постмодерністської історичної прози – «метаісторичний роман» (*metahistorical romance*). За визначенням Е. Дж. Еліас, метаісторичний роман – це термін, який стосується історичної літератури, написаної після 1960 року, отже, це – «наратив, надзвичайно схожий до наративів, продюгованих травматичною свідомістю: він фрагментований; він проблематизує пам'ять; він ставиться з підозрою до емпіризму як до неетичного опору тому, що потрібно “пройти від початку й до кінця”; він презентує конкуруючі версії подій минулого; він чинить опір завершеності; він показує примусовість повторення історичного минулого» [4, 52].

Підтримуючи думку, що постмодернізм втілює чи, принаймні, робить спроби проектувати нове західне осмислення історії, дослідниця також зазначила, що в метаісторичному романі серйозна постструктуралістська гра пов'язана з так званим

«історичним піднесеним» (historical sublime), яке постає одночасно і як запитання, і як запевнення. Авторка припустила, що постмодерністська історична уява протистоїть історичному піднесеному, його трансцендентності; у метаісторичному романі відбувається одночасно зневіра та утвердження фабули як гуманістичної цінності; метаісторичний роман вчиться у модерністів поєднувати метаісторичність з наративом [4, 48–49].

Досліджуючи історичну літературу як жанр, Е. Дж. Еліас навела паралелі з трансцендентальною естетикою Іммануїла Канта (Immanuel Kant) та ідеєю піднесеного Ж.-Ф. Ліотара (Jean-François Lyotard). У контексті постмодерністської філософії піднесене (sublime) – це «негативна втіха, яка виникає внаслідок невдалої спроби розуму уявити нескінченне» [1, 306]. Уявлення нескінченного у постмодерністській літературі – це спроба аналізу історичного процесу як цілісності. Як письменники, так і літературознавці напштовхуються на численні апорії, пов'язані із намаганням примирити уяву (творче начало) та розум (аналітичне начало) у процесі пізнання, і тому, піднесене існує там, де уява може збагнути Ідею, але не презентацію Ідеї. Піднесене відрізняється від прекрасного, яке втілює Ідею у формі. Е. Дж. Еліас, спираючись на твердження Ж.-Ф. Ліотара, вважає, що в постмодерністській літературі піднесене є спробою «наративізувати те, що опирається нарації» [4, 28].

Дослідниця навела таке схематичне зіставлення класичного історичного роману та метаісторичного роману:

Історичний роман: 1) передбачає онтологізацію історії; 2) приймає історію як формотворчу силу культури, може бути ідентифікований та оцінений (особливо в економічних структурах) неупередженим, нейтральним спостерігачем, який, використовуючи метод наукової індукції, може екстраполювати еволюційний зразок в історії; 3) передбачає та підтримує поняття культурної та особистої цінності, яка великою мірою походить із західної буржуазної економіки; 4) передбачає лінійну форму історії та прогрес як рушійну силу історії.

Метаісторичний роман: 1) передбачає культурне формування історії; 2) припускає, що минуле формує теперішнє, проте стверджує, що все, що ми можемо знати – лише сліди, і що всі спроби сконструювати історичний наратив є культурно зумовленими. Історія є піднесеним (sublime), що його неможливо артикулювати, поза репрезентацією і, враховуючи все це, призводить до певних етичних вчинків у теперішньому; 3) категорично піддає сумніву поняття культурної та особистої цінності у будь-якій формі, особливо ті, які походять від західної капіталістичної економіки; 4) осмислює Історію як площину і заміняє поняття історичного прогресу процесом затримки [4, 97].

Послідовницею Л. Гатчен є також дослідниця Елізабет Весселінг (Elisabeth Wesseling). Вона зараховує Л. Гатчен до представників деконструктивістського спрямування та зазначає, що в її дослідженнях «узгоджуються протилежні тенденції теорій постмодернізму» [12, 11]. У праці «Писати історію як пророк. Постмодерністські інновації в історичному романі» (Writing History as a Prophet. Postmodernist Innovations in the Historical Novel, 1991) Е. Весселінг взяла за основу загальну концепцію Л. Гатчен у тому сенсі, що постмодерністська література – «фундаментально внутрішньо суперечлива, однозначно історична та неминуче політична» [12, 11]. Дослідниця розглянула зв'язок

постмодернізму з історією та політикою, враховуючи постмодерністський історичний роман. При цьому вона наголосила, що аналізує історичну літературу за літературними стратегіями та критеріями і простежує її жанрові особливості [12, 12–13].

Відправним пунктом у дослідженнях літературознавців 80-х років ХХ століть можна вважати тезу про те, що постмодерністська історична література є ще однією формою саморефлексії чи «металітератури». Рефлексивність постмодерністської літератури захоплює також історіографію. Найхарактернішою рисою постмодерністської історичної літератури Е. Весселінг вважає її «неприховану фальсифікацію історії». Проте фальсифікація в художній літературі, на відміну від академічної історіографії, має іншу мету – «очевидне зловживання історичними фактами виправдовується як засіб для формування металітературних тверджень» [12, 6]. Металітература, аналізуючи можливості літератури, розширює межі художнього, долучаючи до нього і критику.

Британський літературознавець Патріція Во (Patricia Waugh) пояснила загострену увагу до «мета-»рівнів дискурсу зростанням соціальної та культурної свідомості. Романи, які зараховують до металітератури, на думку дослідниці, будуються за принципом фундаментальної опозиції: побудова літературної ілюзії versus розкриття цієї ілюзії. Іншими словами, «найменшим спільним знаменником металітератури є одночасно створити літературу і заявити про створення цієї літератури. Два процеси поєднують формальний зв'язок, який стирає відмінності між «творенням» та «критикою» і зливає їх у поняття «інтерпретації» та «металітератури» [11, 6].

Історіографічна металітература репрезентує частину постмодерністської літератури. Естетичне осмислення історичного аспекту буття відбувається також і без прямого чи опосередкованого співвіднесення з історіографією. Не кожен роман можна зарахувати до «історіографічної металітератури». За словами літературознавця Дмитра Затонського, «безліч постмодерністських романів проростає на історичній ниві. І в той же час вони не історичні: античні міста, монастирі і замки – лише декорації для спектаклів, які випали з часу» [2].

Відомий літературознавець Брасен МакГейл (Brian McHale) у дослідженні «Постмодерністська література» (Postmodernist Fiction, 1987) окреслив апорії пізнання, саморефлексії та артикуляції в художній літературі нового зразка через онтологічну домінуючу постмодернізму, яка, на його думку, визначається спільним репертуаром стратегій письменників-постмодерністів у їхній спробі вивести на перший план певну філософську тематику, проте онтологія постмодерністських текстів дає змогу говорити лише про наявність першого плану, але не може однозначно стверджувати те, як він реалізується і які саме стратегії були застосовані. Б. МакГейл запропонував звернутися до постмодерністської поетики, для якої пріоритетними є онтологія тексту та світу. Постмодерністську літературну практику, на його переконання, можна ідентифікувати та зрозуміти лише на тлі загальних онтологічних передумов спільних для всіх літературних текстів. Такими передумовами літературознавець вважає те, що світ художньої літератури є гетерокосмом, у якому виникає опозиція між фікційним і реальним, і те, що автор виступає творцем, який одночасно творить і деконструє [9, 27–28].

Багатоплановість та неоднозначність онтологічної концепції постмодернізму ви-

магає від письменників бути готовими підтвердити власну позицію як у текстах, так і в дискусіях навколо них. За словами Л. Гатчен, «одним з уроків двоякості постмодернізму є те, що ми не можемо вийти за межі того, що оспоруємо факт причетності до цінності, яку обрали для дослідження» [6, 223]. Естетичні чи моральні цінності письменника-постмодерніста зумовлені певною філософською світоглядною позицією, яка відображена в романах, проте його причетність до формування цих цінностей не вичерпується художньою творчістю. Високий рівень теоретичної саморефлексії, характерний для постмодерністської літератури, про що неодноразово згадує критика [див.: 4; 6], проявляється не лише в романах (через елементи металітератури), але й у критичних працях британських письменників-постмодерністів. Чимало письменників намагалося артикулювати власну світоглядну і творчу позицію в жанрі «non-fiction», серед них А. С. Баєтт, Джон Фаулз (John Fowles), Девід Лодж (David Lodge), М. Бредбері, С. Рушді тощо. Наприклад, Д. Лодж та М. Бредбері – представники академічного літературознавства, їхня саморефлексія є невід’ємною частиною наукової діяльності. Праці Дж. Фаулза «Кротові нори» (Wormholes, 1998) та С. Рушді «Уявні батьківщини» (Imaginary Homelands, 1992) – це збірки есе та статей щодо широкого спектру питань філософії власної творчості, самоідентичності та національної ідентичності цілого покоління письменників після 1960-х. Цікавою в цьому плані є збірка есе відомої британської письменниці А. С. Баєтт «Про історії та розповіді» (On Histories and Stories. Selected Esays, 2000), у якій авторка розглянула власну творчість через перспективу аналізу історичної прози письменників свого покоління – Е. Берджеса (Anthony Burgess), Дж. Фаулза, Д. Лесінг (Doris Lessing), Дж. Барнса, Дж. Вінтерсон (Jeanette Winterson), І. Свіфта та інших, а також у контексті основних тенденцій історіографії кінця ХХ століття.

Поява феномену історіографічної металітератури – це значною мірою результат глибокого зацікавлення письменників в етичних, джерелознавчих та методологічних аспектах вивчення минулого. Явища історії артикулюються в широкому соціокультурному масштабі, а постулат про те, що після Освенцима не може бути літератури, скеровує літературний і науковий процес в гуманістичне русло. Подальше дослідження британської історіографічної літератури є продуктивним з позиції міждисциплінарних розвідок, компаративістики, теорії та історії літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Енциклопедія постмодернізму / [ред. Ч. Е. Вінквіст, В. Е. Тейлор ; пер. з англ. В. Шовкун]. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
2. Затонский Д. Постмодернизм: гипотезы возникновения / [Электронный ресурс] / Д. Затонский // Иностранная литература. – 1996. – № 2. – Режим доступа : <http://magazines.russ.ru/inostran/1996/2/zatonsc.html>
3. Филипс Л. Дж. Дискурс анализ. Теория и метод / Л. Дж. Филипс, М. В. Йоргенсен. – Харьков : Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с.
4. Elias J. A. Sublime Desire: History and Post-1960s Fiction / Amy J. Elias. – Baltimore : JHU Press, 2001. – 320 p.

5. *Ermath E.* Sequel to History / Elizabeth Ermath // The Postmodern History Reader / [ed. Keith Jenkins]. – London and New York : Routledge, 1997. – P. 47–64.
6. *Hutcheon L.* A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction / Linda Hutcheon. – London and New York : Routledge, 1988. – 268 p.
7. *Jenkins K.* Re-thinking History / Keith Jenkins. – London and New York : Routledge, 1995. – 77 p.
8. *LaCapra D.* History and Criticism, Cornell University Press / Dominick LaCapra. – Ithaca and London : Cornell University Press, 1996. – 143 p.
9. *McHale B.* Postmodernist Fiction / Brian McHale. – London and New York : Routledge, 1993. – 264 p.
10. *Munslow A.* Deconstructing History / Alun Munslow. – London and New York : Routledge, 1997. – 226 p.
11. *Waugh P.* Metafiction: The Theory and Practice of Self-Conscious Fiction / Patricia Waugh. – London and New York : Routledge, 1984. – 176 p.
12. *Wesseling E.* Writing History as a Prophet: Postmodernist Innovations of the Historical Novel / Elisabeth Wesseling. – Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1991. – 218 p.

*Стаття надійшла до редакції 12.09.2012
Прийнята до друку 17.12.2012*

BRITISH HISTORIOGRAPHIC METAFICTION OF THE END OF XX THE BEGINNING OF THE XXI CENTURIES: HYBRIDIZATION OF HISTORICAL NOVEL IN THE FRAMEWORK OF POSTMODERN PARADIGM

Iryna DROBIT

*Lviv State University of Vital Activity Safety,
35, Kleparivska Str., Lviv, 79000, Ukraine,
e-mail: iradrobot@ukr.net*

The article is aimed to outline interdisciplinary processes within postmodern philosophical paradigm which influenced British fiction of the last decades of the XX century and urged the appearance of new genre type – historiographic metafiction. Philosophical framework of interdisciplinary connections, literary criticism and historical writing which generated the new genre type in the British fiction of the last decades of the XX century and the beginning of the XXI century constitute the subject of the research.

Key words: historical discourse, historiographic metafiction, postmodernism.

**БРИТАНСКАЯ ИСТОРИОГРАФИЧЕСКАЯ МЕТАЛИТЕРАТУРА
КОНЦА XX – НАЧАЛА XXI ВЕКОВ: ГИБРИДИЗАЦИЯ
ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА В РАМКАХ ПАРАДИГМЫ**

Ирина ДРОБИТ

*Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности,
ул. Клепаровская, 35, Львов, 79000, Украина,
e-mail: iradrobot@ukr.net*

На примере британской литературы последних десятилетий XX века автор стремится раскрыть междисциплинарные процессы в рамках постмодернистского мировоззрения, приведшие к образованию гибридной жанровой формы – историкографической металитературы. Предмет исследования – условия формирования новой жанровой разновидности британской литературы, объект – романы конца XX – начала XXI веков, литературоведческие исследования и работы по философии истории.

Ключевые слова: исторический дискурс, историкографическая литература, постмодернизм.

VISNYK | **ВІСНИК**
OF THE LVIV | ЛЬВІВСЬКОГО
UNIVERSITY | УНІВЕРСИТЕТУ

Series Philology | **Серія філологічна**

Issue 60 | **Випуск 60**

Part 1 | **Частина 1**

Scientific journal | **Збірник наукових праць**

Published 1–2 issues per year | **Виходить 1–2 рази на рік**

Published since 1968 | *Видається з 1968 року*

The Ivan Franko | Львівський національний
National University of Lviv | університет імені Івана Франка

2014

Друкується за ухвалою Вченої Ради
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого
засобу масової інформації.
Серія КВ № 14615-3586Р від 28 жовтня 2008 року.

У збірнику опубліковано наукові статті, написані на основі доповідей, виголошених на Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Література на пограниччі: амбівалентність, гібридність, долання кордонів». Окрім українських учених, у конференції взяли участь також науковці з інших країн. Статті висвітлюють теоретико-літературні аспекти пограниччя, його різновиди та способи вияву в художніх творах. Зокрема, увагу зосереджено на проблемах міжкультурного пограниччя і національної ідентичності, постколоніального відчитування текстів, функціонування лімінальних топосів у літературі, деконструювання традиційної поетики, а також на специфіці діалогу між різними жанрами і стилями в мистецтві. Для науковців, педагогів та студентів.

The issue is composed by scientific articles, written following the reports delivered at the All-Ukrainian scientific-theoretical conference «Literature on the Borderland: Ambivalence, Hybridity, Overcoming Borders». Besides Ukrainian scholars, researchers from other countries have taken part in the conference. The articles deal with theoretical aspects of borderland, its forms and manifestation in the literary works. In particular, the attention is paid to the problems of intercultural frontier and national identity, postcolonial reading of the texts, functioning of liminal topoi in the literature, deconstruction of traditional poetics and specifics of the dialogue between different genres and styles in the art. For scholars, teachers and students.

Редколегія:

Головний редактор – д-р філол. наук, проф. *Тарас Салга*.

Заступник головного редактора – д-р філол. наук, проф. *Ярослав Гарасим*.

Відповідальний секретар редколегії – канд. філол. наук, доц. *Мар'яна Гірняк*.

Редакційна колегія: д-р філол. наук, проф. *Флорій Бацевич*, канд. філол. наук, доц. *Лариса Бондар*, канд. філол. наук, доц. *Василь Будний*, д-р філол. наук, проф. *Людмила Васильєва*, д-р філол. наук, проф. *Михайло Гнатюк*, канд. філол. наук, доц. *Ірина Єременко*, д-р філол. наук, проф. *Василь Івашків*, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф. *Микола Ільницький*, д-р філол. наук, проф. *Ірина Кочан*, д-р філол. наук, проф. *Валерій Корнійчук*, канд. філол. наук, доц. Алла Кравчук, д-р філол. наук, проф. *Богдана Криса*, канд. філол. наук, доц. *Надія Лобур*, д-р філол. наук, проф. *Галина Мацюк*, д-р філол. наук, проф. *Любомир Сенік*, канд. філол. наук, проф. *Зеновій Терлак*, канд. філол. наук, доц. *Михайло Чернопиский*.

Editorial Board:

Professor *T. Salyha* – Editor-in-Chief,

Professor *Y. Harasym* – Assistant Editor,

Associate Professor *M. Hirnyak* – Managing Editor.

Відповідальний за випуск, чл.-кор. НАН України, д-р філол. наук, проф. *Микола Ільницький*,

Упорядники: канд. філол. наук, доц. *Мар'яна Гірняк*, асп. *Олеся Зварич*.

Адреса редколегії:

Львівський національний університет імені
Івана Франка
вул. Университетська, 1,
Львів, Україна, 79000
тел.: (+38032) 239 46 30

Editorial Board Address:

the Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytets'ka Str., Lviv,
Ukraine, 79000
tel.: (+38032) 239 46 30

<http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/index.html>

Редактор У. КРУК

Технічний редактор С. СЕНИК

Коректор Ю. ГЛИНЯНА

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ, ВИДАВЦЯ І ВИГОТОВЛЮВАЧА:

Львівський національний університет
імені Івана Франка
вул. Университетська, 1, 79000, Львів, Україна

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої
справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої
продукції. Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.

Формат 70x100/₁₆
Ум. друк. арк. 29,3.
Тираж 100 прим. Зам. 43.

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2014

ЖАНРИ, СТИЛІ І МИСТЕЦТВА: ВЗАЄМОПРОНИКНЕННЯ І СИНТЕЗ

<i>Ігор Набитович</i> . Історична проза як предтеча проекту «історії повсякденності» та «історії ментальностей»: література та історія у пошуках цивілізаційних елементів буття.....	192
<i>Світлана Маценка</i> . Досвід межі як смислотворчий чинник у романі, спрямованому до музики.....	200
<i>Ірина Бестюк</i> . Джаз й орнаментальна проза: інтермедіальний формат літератури 1920–1930-х років.....	209
<i>Уляна Коржик</i> . Сучасна зорова поезія як літературна модифікація доби бароко (на матеріалі поезій Івана Іова).....	219
<i>Юлія Починок</i> . Зорова поезія: від писанкарства до супрематизму.....	225
<i>Анатолій Гуляк, Наталія Науменко</i> . Символіка керамічного виробу в аспекті синтезу мистецтв (на матеріалі сучасної української поезії).....	232
<i>Наталія Мочернюк</i> . Своєрідність міжмистецького діалогу 20–30 років ХХ століття (література та образотворче мистецтво).....	241
<i>Наталія Линник</i> . Синтез мистецтв у малій прозі Миколи Вінграновського.....	249
<i>В'ячеслав Левицький</i> . Київ як літературне пограниччя 1910–1930-х років: особливості іконіки.....	257
<i>Мар'яна Комариця</i> . Естетика vs етика: сучасні акценти міжвоєнних літературних дискусій.....	265
<i>Роман Козлов</i> . Франко-драматург на помежів'ї позитивізму і модернізму (між майстром Чирняком і князем Святославом):.....	272
<i>Софія Дем'янова</i> . Дискурс іронії, пародії, сатири як долання утопічних стереотипів в українській та польській «хлопській» драмі кінця ХІХ–ХХ століть.....	280
<i>Галина Яструбецька</i> . «Імпресіоністичний експресіонізм» прози Миколи Хвильового.....	289
<i>Яніна Кулінська</i> . Суперечності самоактуалізації особистості в культурі постмодерну.....	298
<i>Ірина Зорницька</i> . Художній парадокс на рубежі століть.....	306
<i>Олена Романенко</i> . Жанрові моделі масової літератури: походження, напрями еволюції та типологія.....	315
<i>Наталія Кузьма</i> . Особливості жанру поезії у прозі в українській та французькій літературах кінця ХІХ – початку ХХ століть.....	323
<i>Оксана Борис</i> . Літературно-критичний портрет: метаморфози жанру в майстерні Миколи Євшана.....	331
<i>Ірина Дробіт</i> . Британська історіографічна металітература кінця ХХ – початку ХХІ століть: гібридизація історичного роману в межах постмодерністської парадигми.....	338
<i>Євгенія Нестерович</i> . Електронний фронтір як середовище творення сучасного українського літературного процесу.....	348
<i>Уляна Витичак</i> . Функції «сезонних слів» (kîro) у поезії жанру хайку.....	355